

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії та регіонаознавства імені Костянтина Нємця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології,
географії, рекреації і туризму

_____Віліна ПЕРЕСАДЬКО

“29” серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА:
УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ПОРІВНЯННЯХ**

рівень вищої освіти	<u>третій (освітньо-науковий)</u>
галузь знань	<u>10 Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106 Географія</u>
освітня програма	<u>Географія</u>
вид дисципліни	<u>вибіркова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2024/2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету географії, геології, рекреації і туризму

“26” серпня 2024 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: д. геогр. наук, професор Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтин Нємця
Протокол від “26” серпня 2024 року № 9

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтин Нємця

_____ Людмила НЕМЕЦЬ
(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Географія»

Гарант освітньо-наукової програми _____ Катерина СЕГІДА
(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету географії, геології, рекреації і туризму
“26” серпня 2024 року, протокол № 7

Голова науково-методичної комісії факультету географії, геології, рекреації і туризму

_____ Олександр ЖЕМЕРОВ
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми сучасного суспільства: Україна у глобальних та регіональних порівняннях» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії спеціальності 106 Географія освітньо-наукової програми «Географія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є формування у аспірантів теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для розуміння сучасних соціально-просторових процесів у порівняльній перспективі на різних просторових масштабах.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є

- розглянути концептуальні засади географічного дослідження суспільства;
- проаналізувати актуальні проблеми урбанізації;
- проаналізувати актуальні проблеми міграцій населення;
- розкрити особливості концепцій резильєнтності території, соціально-просторової нерівності та несправедливості;
- розкрити методологію порівняльного суспільно-географічного дослідження;
- показати місце України у глобальних та регіональних порівняннях.

1.3. **Кількість кредитів – 6.**

1.4. **Кількість годин – 180.**

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
4-й	
Лекції	
16 год.	
Практичні заняття	
8 год.	
Семінарські заняття	
8 год.	
Самостійна робота	
148 год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

формування загальних та фахових компетентностей: набуття знань та навичок географічного дослідження актуальних проблем суспільства у порівняльній перспективі.

Знати: сутність та сучасні концептуальні підходи до розуміння актуальних проблеми урбанізації суспільства; сутність та сучасні концептуальні підходи до розуміння актуальних проблем міграції населення; сутність та сучасну концептуалізації поняття резильєнтності території; зміст та особливості понять соціально-просторової нерівності та несправедливості; методологію порівняльно-географічних досліджень; місце України у глобальних та регіональних вимірах соціального розвитку;

Вміти: ідентифікувати та оцінювати загрози актуальних проблем суспільства; аналізувати особливості прояву проблем суспільства на різних таксономічних рівнях; здійснювати полімасштабні дослідження; застосовувати сучасні підходи порівняльного суспільно-географічного дослідження з урахуванням тематики дисертаційного дослідження.

2. 2. Тематичний план навчальної дисципліни

Лекція 1. Вступ до курсу.

Тема 1. Теоретичні засади суспільно-географічного дослідження актуальних проблем суспільства та аналіз кейсів

Лекція 2. Урбаністичні проблеми: проблеми пост-соціалістичних змін

Лекція 3. Урбаністичні проблеми: проблеми розвитку та планування міст

Лекція 4. Міграційні проблеми

Лекція 5. Проблеми резильєнтності території

Лекція 6. Проблеми соціально-просторової несправедливості

Тема 2. Методологія полімасштабного порівняльного дослідження

Лекція 7. Порівняльний аналіз в сучасних суспільно-географічних дослідженнях.

Лекція 8. Україна у глобальних та регіональних порівняннях.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	сем	інд	ср		л	п	сем	інд	ср
Тема 1.	90	12	0	8		70						
Тема 2.	90	4	8	0		78						
Усього годин	180	16	8	8		148						

4. Теми практичних занять

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
1.	Порівняльний аналіз індикаторів проблем в Україні та світі/регіоні (залежно від тематики дисертаційного дослідження)	8
<i>Разом</i>		8

5. Теми семінарських занять

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
1.	Проблеми пост-соціалістичних змін	2
2	Проблеми розвитку та планування міст	2
3	Міграційні проблеми	2
4	Проблеми резильєнтності та соціально-просторової неоднорідності	2
<i>Разом</i>		8

6. Самостійна робота

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
1	Опрацювання теми: Актуальні урбаністичні проблеми – масштаби та рівні урбанізації; статистичне забезпечення дослідження урбанізації	25
2	Опрацювання тем: Актуальні міграційні проблеми – види міграцій та їх ідентифікація; статистичне забезпечення дослідження міграцій	25
3	Опрацювання теми: Соціально-просторова нерівність та несправедливість – прояви соціальної нерівності на різних просторових масштабах; дистрибутивна, процедурна та інтеракційна несправедливість у просторі	20
4	Опрацювання теми: Порівняльний аналіз в сучасних суспільно-географічних дослідженнях – методичні проблеми; новації та методологічні проблеми порівнянь на різних просторових масштабах	30
5	Опрацювання теми: Україна у глобальних порівняннях – сучасні рейтинги глобалізації; глобальні та світові міста; реагування на зміни клімату	30
6	Опрацювання теми: Україна у регіональних порівняннях – перспективи інтеграції України до ЄС; місце України у Чорноморському регіоні	18
<i>Разом</i>		148

7. Індивідуальне завдання

Не передбачено

Система контролю передбачає проведення різних форм контролю, серед яких поточний і підсумковий. Поточний контроль роботи студентів включає оцінку за практичні і семінарські заняття, контрольну роботу. Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

8. Методи контролю

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання			Залікова робота	Сума
Тема 1	Тема 2	Разом		
40	20	60	40	100

Семінарське заняття – 20 балів:

За результатами 4 семінарських занять здобувачі освіти представляють комплексну тематичну роботу (формат на вибір – реферативний огляд літератури або есе)

- 0 балів – завдання не виконані;
- 1-5 балів – завдання виконані частково, містять суттєві помилки, знання поверхові, висновки не аргументовані;
- 5-10 балів – завдання виконані, але містять певні недоліки, участь у дискусії фрагментарна, рівень знань прийнятний;
- 11-15 балів – завдання виконані повністю, містять несуттєві недоліки, участь у дискусії, рівень знань достатній;
- 16-20 балів – представлення роботи та участь у дискусії на високому рівні

Практичне заняття – 20 балів

За результатами виконання практичних завдань здобувачі освіти представляють практичну роботу з порівняльного аналізу індикаторів проблем в Україні та світі/регіоні (залежно від тематики дисертаційного дослідження)

- 0 балів – робота не виконана;
- 1-5 балів – завдання виконані частково, містять суттєві помилки, знання поверхові, висновки не аргументовані;
- 5-10 балів – завдання виконані, але містять певні недоліки, рівень знань прийнятний;
- 11-15 балів – завдання виконані повністю, містять несуттєві недоліки, рівень знань достатній;
- 16-20 балів – представлення роботи та рівень дослідницьких навичок і знань на високому рівні

Контрольна робота – 20 балів

Проводиться у формі тестових питань. Всього 10 питань, вірна відповідь на кожне з яких оцінюється у 2 бали.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література:

1. Мезенцев К. В., Підгрушний Г. П., Мезенцева Н. І. *Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація*: монографія. Київ: ДП «Прінт Сервіс», 2014. 132 с.
2. Немець Л., Мезенцев К. (ред.). *Соціальна географія*: підручник. Київ: Видавництво «Фенікс», 2019. 304 с.
3. *Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін*: монографія / за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. 438 с.
4. Brenner N., Schmid Ch. Planetary urbanization. In: Gandy M. (ed.). *Urban Constellations*. Berlin: Jovis, 2012, pp. 10-13.
5. Del Casino JR. V.J., Thomas M., Cloke P. Panelli R. (eds). *A Companion to Social Geography*. John Wiley & Sons, 2011. 568 p.
6. Henn S., Lang T., Sgibnev W., Ehrlich K. (eds.). *Understanding Geographies of Polarization and Peripheralization. Perspectives from Central and Eastern Europe and Beyond*. Palgrave Macmillan.
7. Horn P., d'Alençon P.A., Cardoso A.C. (eds.). *Emerging Urban Spaces: A Planetary Perspective*. Springer, 2018. 219 p.
8. Knox P., Pinch S. *Urban Social Geography*. London: Pearson, 2010. 373 p.
9. Robinson J. *Comparative Urbanism: Tactics for Global Urban Studies*. Wiley, 2022.
10. Robinson J. Thinking cities through elsewhere: Comparative tactics for a more global urban studies. *Progress in Human Geography*, 2015, Vol. 40(1), pp. 3-29.
11. Schlosberg D. *Defining Environmental Justice: Theories, Movements, and Nature*. Oxford: Oxford University Press, 2007. 238 p.
12. Smith S.J., Pain R., Marston S.A., Jones J.P. (eds). *The SAGE Handbook of Social Geographies*. London: SAGE Publications, 2010. 614 p.
13. Young I.M. *Justice and the politics of difference*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1990
14. Young G., Stevenson D. (eds.). *The Ashgate research companion to planning and culture*. Surrey: Ashgate Publishing, 2013. 286 p.